

4 pav. Perkasa 2 tyrimų metu iš Š. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 4. Trench 2 during the excavation, as seen from the N.

R9 taip pat ištirta tik V dalis. Po 10–30 cm storio apardytu rūsio kultūriniu sluoksniu šioje patalpos dalyje pasiektas smėlio įžemis. Patalpa R10 yra į Š nuo rūsio patalpos R2, už užmūrytos pastarosios patalpos Š sienoje esančios angos. Išardžius angą dengusį XIX a. pabaiga datuotą mūrą patekta į mažesnę nei tikėtasi patalpą, kurios sienos taip pat apmūrytos tuo pačiu laikotarpiu. Manoma, kad šioje pastato vietoje taip pat būta nuotekų talpyklos, čia suformuotos ankstesnės laiptinės vietoje (Rimo Valecko architektūriniai tyrimai).

Tyrimai vyko ir pastato vidinio kiemo R dalyje, numatytų įrengti požeminių inžinerinių tinklų vietoje. Numatytos įrengti nuotekynės vietoje žemės kasimo darbai pradėti archeologams nedalyvaujant. Mechanizuotai buvo iškasta apie 12 m^2 iškasa. Dalis iškastojo grunto buvo perkasta, permaišyta anksčiau, iki pradedant savavališkus darbus, žemės kasimo darbų metu, taip pat 2014 m. rekonstruojant nuotekynės atkarpą. Išvalius ir fiksavus savavališkos iškasos sienelės pjūvį, tyrimai atlikti statybos darbų zonos V dalyje. Čia ištirta apie 10 m^2 dydžio perkasa 2. Nustatyta, kad kultūrinis sluoksnis tirtoje vietoje yra apie 1,6 m storio, vertingoji kultūrinio sluoksnio dalis datuota XIV(?)–XVIII a., aptikta šio laikotarpio archeologinių radinių. 1–1,2 m gylyje perkasoje fiksuotas apardytas akmenų grindinys, smėlio, žvyro įžemyje – į jį įgilinti objektai, kaip manoma, stulpavietės (4 pav.).

Archeologiniai tyrimai rūsio patalpose R7, R9, R11, o galbūt ir kitose patalpose bei pastato vidiniame kieme bus tęsiami. 2017 m. vykusių tyrimų metu ištirtas 286 m^2 plotas, nustatyta, kad pastato vidiniame kieme kultūrinis sluoksnis pradėjo formuotis XIV(?)–XV a., pastato rūsio patalpose – XVI–XVII a.

Didžioji St. 3

In 2017, the investigation at Didžioji St. 3, Vilnius, continued. The plot is in the central part of Vilnius Old Town, near the Town Hall and the Didžiosios–Pilies Street thoroughfare that cuts S–N through the city's old part. In 2017, the majority of the investigation occurred in the cellar rooms of a building, which had been erected in the E part of the plot in the 16th–17th century and had been later reconstructed, and in the building's inner courtyard. During the 2017 investigation, 286 m^2 were excavated (Fig. 1) and it was determined that the cultural layer in the inner courtyard began to form in the 14th(?)–15th centuries (Figs. 2, 4) and in the cellar rooms in the 16th–17th centuries (Fig. 3). Finds, masonry walls, and sunken objects in the natural soil that date to the aforementioned period were discovered.

Gediminas Jonutis,
Linas Girlevičius

M. K. Čiurlionio gatvė 30

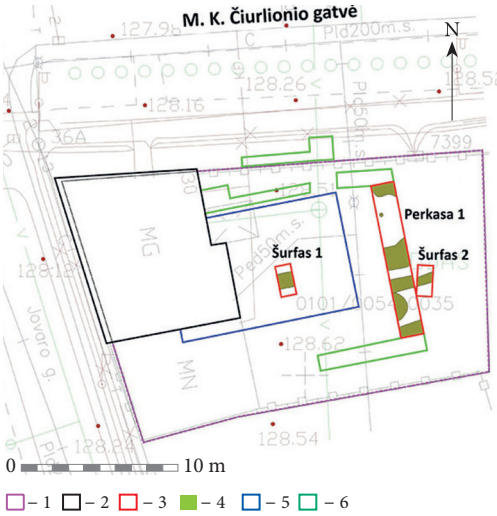
2017 m. atlikti žvalgomieji, o vėliau ir detalieji archeologiniai tyrimai M. K. Čiurlionio g. 30 Vilniuje. Sklypas yra Jovaro, Pohuliankos kolonijos pastatų komplekso (UK 30980) teri-

torijose. Šiame sklype buvo numatyta atlikti su statybomis susijusius žemės kasimo darbus: buvo suprojektuotas naujas esamo pastato priestatas, planuota iškelti senus ir įrengti naujus požeminius inžinerinius tinklus (1 pav.). Sklypo plotas yra 390 m^2, 140 m^2 jo dalis yra užstatyta. Žvalgomųjų tyrimų metu ištirti du 2x1 m dydžio šurfai.

Sklypo teritorija archeologų anksčiau netyrinėta. Iš istorinių planų analizės žinota, kad sklypo teritorija, vietovė, kurioje jis yra, XVIII–XIX a. nebuvo užstatyta arba buvo užstatyta tik dalinai. 1737–1740 m. Vilniaus Fiurstenhofo plane dabartinės M. K. Čiurlionio gatvės rajone vaizduojama bastioninių įtvirtinimų apkasų linija (2 pav.). Įtvirtinimai tikriausiai iš P pusės saugojo ne tik kelią į dabartinį Vingio parką, kur ankstesniojo Radvilų dvaro vietoje nuo XVI a. pabaigos iki XVIII a. pabaigos būta jėzuitų rezidencijos su rūmais, bet ir Lukiškių priemiestį. Prieš pradedant archeologinius tyrimus manyta, kad šių, anksčiau paminėtame plane pažymėtų 1654 m. datuojamų įtvirtinimų liekanų gali būti ir sklypo teritorijoje.

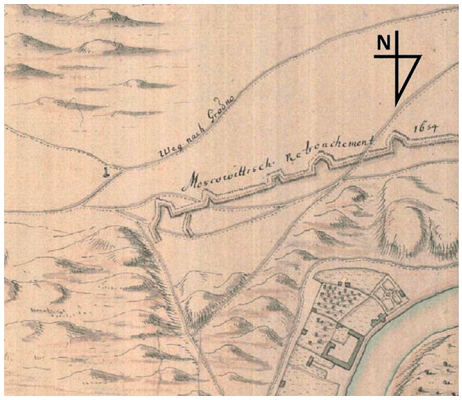
Žvalgomieji tyrimai atlikti sklypo vidurinėje dalyje, atokiau nuo žinomų požeminių inžinerinių tinklų trasų. Abu šurfai orientuoti P–Š kryptimis.

Šurfas 1 tirtas iki 1,2–2 m gylio. Viršutinėje dalyje buvo 40–50 cm storio juodos sodo, daržo žemės sluoksnis, kuriame aptikta XVIII ir XIX–XX a. datuojamų radinių – buitinės keramikos fragmentų, baltai glazūruotų koklių šukių, metalinių dirbinių. 45–70 cm gylyje šurfo Š dalyje tirtas molio, griuvenų sluoksnis su baltai glazūruotų koklių šukėmis. Vidurinėje ir P šurfo dalyse tokiame gylyje ištirtas su pilka žeme maišyto smėlio sluoksnis, pereinantis į iki 2 m gylio nuo žemės paviršiaus įgilinto perkasimo užpildą. Ši duobė ar griovys yra beveik plokščiu dugnu, jo užpilde aptikta XVIII–XX a. datuo-

1 pav. Situacijos planas: 1 – sklypo riba; 2 – pastatas; 3 – detaliųjų ir žvalgomųjų tyrimų vietos; 4 – aptikti įgilinti objektai; 5 – žvalgymai priestato viduje; 6 – žvalgymai inžinerinių tinklų vietoje. L. Girlevičiaus brėž.

Fig. 1. Situation plan: 1 – plot boundary; 2 – building; 3 – excavation and evaluation sites; 4 – discovered sunken objects; 5 – survey inside a building addition; 6 – survey at the utility line site.

2 pav. 1737–1740 m. Vilniaus Fiurstenhofo plano fragmentas.

Fig. 2. An excerpt from Von Fürstenhoff's 1737–1740 plan of Vilnius.

jamų radinių – keraminių ir stiklo indų šukių, metalinių dirbinių fragmentų. Apatinis šurfe 1 tirtas sluoksnis – tamsiai pilka žemė be archeologinių radinių. Pagrindinė šio, ankstyviausiojo, sluoksnio dalis yra apie 50 cm storio. Šis sluoksnis tęsėsi iki 1,2 m gylio, o tokiame gylyje šurfo Š dalyje pasiektas smėlio, žvyro įžemis. Vidurinėje šurfo dalyje šis sluoksnis pagilėja iki 1,5 m – čia fiksuotas anksčiau paminėto įgilinto objekto kasimo įrengimo metu apardytas perkasimas. Pastarasis buvo plokščiu dugnu, jis statmenai įkastas į įžemį. Šio įgilinto objekto užpilde aptiktas XVI a. pabaiga datuojamas „įgaubtų kvadratų“ (kesonų) reljefiniu ornamentu puošto žaliai glazūruoto plokštinio koklio fragmentas.

Šurfas 2 tirtas iki 1,45–2 m gylio. Po iki 5 cm storio velėna tirtas iki 25 cm storio juodos sodo, daržo žemės sluoksnis be archeologinių radinių. 30–70 cm gylyje tirtas 30–35 cm storio pilkos žemės su smulkiomis statybinėmis griuvenomis sluoksnis. Šiame sluoksnyje surasta ir XVI a. pabaiga – XVII a. I puse datuojamų archeologinių radinių: plokštinio koklio, puošto maureskos ornamentu ir dengto žalia glazūra, šukės, minimo laikotarpio keraminių indų šukių. Manoma, kad šis sluoksnis yra supiltinio pobūdžio. Giliau tirtas 40–60 cm storio su pilka žeme maišyto smėlio sluoksnis. Jame aptikti radiniai (geležinis žiedas, keraminių indų, daugiausia dubenų, lėkščių, fragmentai) datuojami XVIII–XIX a. Apatinis, ankstyviausias šurfe 2 tirtas 25–30 cm storio kultūrinio sluoksnio horizontas – tamsiai pilkos žemės sluoksnis – yra įgilintas iki 1,4 m nuo esamo kiemo paviršiaus. Šiame sluoksnyje archeologinių radinių neaptikta. Šurfo 2 Š dalyje ankstyviausias kultūrinio sluoksnio horizontas suardytas nuo smėlio, žvyro sluoksnio, maišyto su pilka žeme, besitęsiančio iki 2 m gylio nuo kiemo paviršiaus įgilinto perkasimo. Šis perkasimas (griovys?) yra plokščiu dugnu, jo užpilde aptikta XVIII(?)–XIX a. datuojamų radinių. Vyrauja buitinės keramikos fragmentai, aptikta keletas stiklo indų šukių, geležinių dirbinių nuolaužų.

3 pav. Perkasoje 1 aptikti ir ištirti įgilinti objektai iš V. G. Jonučio nuotr.

Fig. 3. Sunken objects discovered in trench 1 and excavated, as seen from the W.

Didesnės apimties žemės kasimo darbų vietose atlikti detalieji tyrimai, mažesnės – žvalgymai. Vidurinėje kiemo dalyje, naujų vandentiekio ir dujotiekio trasų vietose ištirta 10x1,5 m dydžio P–Š kryptimis orientuota ***perkasa 1***. Joje fiksuota stratigrafija panaši į fiksuotą tiriant šurfus. Viršutinėje dalyje tirtas 55–60 cm storio juodos sodo, daržo žemės sluoksnis su smėlio, pavienių griuvenų priemaiša. Giliau, 0,55–1,15 m gylyje, – maišyto pilkos spalvos smėlingo grunto sluoksnis. Po šiuo 1,05–1,15 m gylyje atkastas smėlio, žvyro įžemis. Jame išryškėjo keletas įgilintų objektų. Archeologiniu, galimų Naujųjų laikų įtvirtinimų pažinimo požiūriu, įdomiausi yra ištęsti objektai, primenantys bastioninių įtvirtinimų griovius. Tokie objektai fiksuoti tiek šurfuose 1 ir 2, tiek perkasoje 1. Tai su ankstyviausiuoju kultūrinio sluoksnio horizontu – tamsiai pilkos spalvos smėlingu gruntu – susiję perkasimai (3 pav.). Jie orientuoti R–V kryptimi, yra plokščiais, nuo dabartinio

paviršiaus iki 2 m gylio įgilintais dugnais, įžemio paviršiaus lygyje 0,9–1,5 m pločio. Objektų užpilduose aptikta nedaug XVII–XVIII a. datuojamų archeologinių radinių, daugiausia buitinės keramikos fragmentų. Dėl archeologinių tyrimų santykinio fragmentiškumo apie tikslią aptartųjų įgilintų objektų paskirtį sunku spręsti. Vis dėlto su XVIII a. plane pavaizduotų įtvirtinimų sutampanti griovių (?), kuriuose neaptikta jokių statinių (pvz., medinių vandentiekių) liekanų, kryptis, šių įgilintų objektų sąsajos su ankstyviausiuoju kultūrinio sluoksnio horizontu, jų užpilduose aptikti archeologinio laikotarpio radiniai leidžia kelti hipotezę, kad būtent šioje vietoje būta XVII a. viduryje vykusio Maskvos karo įtvirtinimų.

Atlikus žvalgomuosius ir detaliuosius tyrimus, žemės kasimo darbų metu atlikti žvalgymai. Stebėtas ankstesnių žemės darbų metu apardytas kultūrinis sluoksnis, iškastame grunte archeologinių radinių beveik neaptikta. Nustatyta, kad M. K. Čiurlionio gatvėje, šaligatvio P zonoje įžemis yra 50–60 cm gylyje. Sklypo Š dalyje aptiktas XX a. tarpukariu datuojamas iki šiol naudojamas iš plytų mūrytas vandentiekio šulinys. Iš viso 2017 m. žvalgomųjų tyrimų metu ištirtas 4 m^2 plotas, detalieji tyrimai atlikti 15 m^2 plote, žvalgymai vyko 83 m^2.

Tyrimai sklype M. K. Čiurlionio g. 30 suteikė naujų duomenų šios Vilniaus dalies pažinimui. Ateityje reiktų atlikti nuoseklesnius tyrimus ir kituose prie šios dabartiniame Vilniaus Naujamiestyje esančios gatvės sklypuose, galbūt tikslinga ieškoti XVII–XVIII a. šioje vietoje buvusių įtvirtinimų liekanų.

M. K. Čiurlionio St. 30

An investigation was conducted in 2017 prior to the commencement of construction work on the plot at M. K. Čiurlionio St. 30 in present-day Vilnius Naujamiestis. During it, a 4 m^2 and a 15 m^2 area were excavated and 83 m^2 were surveyed (Fig. 1). It was known from Von Fürstenhoff's 1737–1740 plan of Vilnius (Fig. 2) that lines of arrow-headed bastion fortifications and ditches existed in the region of present-day M. K. Čiurlionio Street. The fortifications on the S side probably protected not only the road to present-day Vingis Park, where a Jesuit residence with a palace existed from the late 16th–late 18th century at the site of an earlier Radvila manor, but also the suburb of Lukiškės. Prior to commencing the investigation it was thought the remains of these 1654 fortifications could also lie on the grounds of the plot to be investigated. In conducting the investigation, it was established that the remains of E–W ditches dug down to natural sand existed on the plot (Fig. 3). These, based on their direction, relationship with earliest cultural layer horizon, and other signs, should be connected with the aforesaid fortifications.

Gediminas Jonutis

Rusų gatvė 5

2017 m. birželį žvalgomieji tyrimai vykdyti Vilniaus mieste, sklype Rusų g. 5. Jame numatyta čia esančius pastatus pritaikyti mokyklos poreikiams. Bendras sklypo plotas 1450 m^2. Istoriniais duomenimis, dabartinė Rusų gatvė susiformavo dar XVI a. pradžioje. Tirta istorinė valda – posesija, esanti Rusų ir Latako gatvių kampe, istoriškai įėjo į miesto rajoną, dar nuo DLK Gedimino ir ankstesnių laikų apgyvendiną rusų tautybės (rusinų) amatininkų. Teritorija priklausė Šv. Pranašo Iljos cerkvės parapijai. 1415 m. Vilniuje apsigyvenus stačiatikių metropolitui, posesija pateko į pastarojo jurisdikciją ir priklausė jai iki 1840 m. 1840–1939 m. posesija priklausė Lietuvos stačiatikių dvasinei semi-